bilimger.kz
Республикалық білім және ғылым порталы
https://bilimger.kz
ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі тіркелген — Куәлік нөмірі: ***KZ45VPY00102718***
2022

БӨЛІМ: ЭССЕ

Алаш қайраткерлері

ЖАРИЯЛАНДЫ	СІЛТЕМЕ
24.12.2022	https://bilimger.kz/128253/

АЛАШ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІ

<span;>Бұл заманда жылап мұратқа жетем деу — аш түйенің күйсеуі сыңды дәрменсіздік Әлихан Бөкейхан

<span;> Қаншама елді зар жылатқан орыс үкіметіне алаш қозғалысын жасау оңай іс емес еді.Бірақта ол саяси жобаны бастап елдің рухын көтеріп көтерілістерге итермелеген ұлт зиялылары. Басты идеясы Алаш партиясын құруы еді .Көшбасшы болып Әлихан Бөкейхан атанды.Ерлігі мен елдігі саяси партия құруға арналған күш алаш қозғалысы болып табылды .Қазақты тірідей қор еткен орыс үкіметіне бұл жайты Халық жауы болып бекітіліп отырды.Олай шейіт болмау үшін қазақ зиялылары ойланып әрекет ету қажет екенін түсінді.

<span;> Бірінші әрекет елдің көзін ашу болды.Мәселені көзі ашық көкірегі ояу ұлт зиялылары А.Байтұрсынұлы,Ә.Бөкейхан,М.Дулатов және т.б зиялылар көш бастаған еді.Бұл мәселені ұлт зиялылары былай шешті.Алғаш €€€€€ газетін ашып ,оны елге тарата бастады.Бұл жайыттан соң ,халық не болып жатқанын толықтай біліп отырды.Осыдан соң қаншама газет журналдар жарық көрді.Бәрінің соңы жауылып тынды.

<span;> Ендігіде ұлт зиялылары елдің білімін арттырып болғаннан соң .Өлең жыр жазуды бастады.Елдің қалай азып тозғанын елге жариялай бастады.Қаншама көтерілістер жасалды.Көш басы Ахметтей дүлдүлдер болса керек ал соңғы көш болып 30 жылдай тер төккен немесе мақсатына жете алмай өткен ақындарда бар еді.Олардың құрамы Т. Рысқұлов,М.Жұмабаев,С.Сейфуллин,М.Шоқайлардай алыптардан тұрды.Ұлт зиялылары Мемлекеттік Дума депуттаттары болып сайлана келіп ,өз келеңсіз шаруаларын шешіп отырды.Содан соң Ең алғаш рет «Түркістан уәлаяттының газеті » атты газет алғаш рет жарық көрді және дами түсті.Түбі бір тұйыққа келіп тіреліп ашылған газеттік баспалар жауылып отырды.Ә.Бөкейхан <Қазақ> газетінде қазақтың жалпыұлттық партиясын құрғысы келетінін мәлімдеді.1917 жылы шілдеде Ооынборда бірінші Бүкілқазақ съезі өтті .Бұл съезде <Алаш > ұлттық партиясы құрылды.Еңбек

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық құқықтар қорғалған.

сіңірген қазақ халқының көшбасшылары.

<span;> Әлихан Бөкейхан Семей облысында 1866 жылы дүниеге келіп ,1937 жылы дүниеден озған.Абайдың шығармаларымен өте таныс болды.Әлихан Бөкейханұлы өз оқуларын бітіргеннен соң ел ісіне араласа бастады.Энциклопедия мен Қазақтар мақадасын жазып елге аты мәлім бола түседі.Содан соң қаншама еңбектер жазып ,<Қазақ> этнонимінің шығу тегін зерттеген және өз нұсқаларын елге тарту еткен.

<span;> Студент күнінен бастап темір торға түсті де жер аударылды Бірақ мойынсұнбай Қазақ газетін ашты.Қазақ газетін ашып жалпыұлттық деңгейге көтерілді.

<span;> Бірақ бұл қуанышы ұзаққа созылмады 1937 жылы түрмеге жабылып ату жазасына кесілді.Соңғы сөзінде Ә.Бөкейхан : Кеңестік билікті сүйген емеспін,бірақ мойындауға мәжбүрмін >,- деп мәлімдеп өмірімен қоштасты .Алаш қайраткерлерінің бірі еді.

<span;> Ахмет Байтұрсынұлы Торғай облысында 1873 жылы дүние есігін ашты .Оқуын толықтай оқып бітіргеннен соң Елге аты әйгілі реформатор,ағартушы,әдебиет танушы ,заң білгірі болды.Елдің рухын оятып көптеген өлеңдер жазды.Әлеуметтік қозғалыстың беделді басшысы ретінде танылып қалған болатын.

<span;> Ахмет Байтұрсынұлы да 1937 жылы темір торға жабылып ату жазасына кесілді.Темір торда А.Байтұрсынұлы :<Менің идеалым — қазақ халқының ля ля ля 58 тарих бетте

<span;>Деп жауап қайтарған деседі.

<span;> Міржақып Дулатұлы 1885 жылы Торғай облысында дүиеге келді.Білімін Торғай Омбы қалаларында дамытты.Содан газеттер ашты.Елді газетпен қамтып отырды.Ең атақты жинағы Оян Қазақ атты жыр жинағы еді.Бұндай еңбектерден соң М.Дулатұлы бірнеше рет түрмеге қамалды.1928 жылы қаншама ұлт зиялылары мен түрмеге 10 жылға қамалып 1935 жылы түрмеде өмірден өтеді.

<span;> Ақтық демі қалғанша күрескен қазақ зиялылары өте көп болды.Барлығының түп мақсаты қазақ елін егемен ету еді.Бұл тақырып отыз жылға дейін созылды.Алаш қайраткерлерінің өмірінің мәні тек қазақ халқын егемен ету еді.Солай орыс үкіметіне қысым көрсетпегенде қазірде біз жоқ болушы мамедік .Ел үшін қасық қаны тамғанша қызмет еткен алаш қайраткерлеріне мың алғыс !

Сәрсенби Аян

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі
© 2026 **Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы**. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.